

Валянціна ШЫШКІНА,
дацэнт Магілёўскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута
Алена ЯКУШЭНКА,
старшы выхавальніца ясляў-сада N 106 Магілёва

Комплексныя заняткі па фізічнай культуры

Новая Канцэпцыя дашкольнага выхавання абавязвае перагледзець падыходы да арганізацыі заняткаў з дзецьмі ў яслях-садзе. Асаблівай рэканструкцыі падлягаюць па наступных прычынах фізкультурныя:

— яны, больш за іншыя (выяўленчая дзейнасць, развіццё мовы і інш.) перанесены з школьнай практыкі, празмерна заарганізаваныя, пастаўленыя ў вузкія рамкі "методыкі", якая дыктуе іх пэўную структуру, змест, метады навучання;

— першапачаткова заняткі па фізкультуры маюць на мэце не толькі фізічнае, а і разумовае, маральнае, эстэтычнае развіццё дзяцей. Аднак у сапраўднасці яны ператварыліся ў вузкасפעцыялізаваныя мерапрыемствы, накіраваныя ў асноўным на развіццё рухаў. Неабходны пошук новых падходаў да іх арганізацыі, метадыкі, формаў правядзення.

У цяперашні час у практыцы дашкольных устаноў заўважана вялікая цікавасць да так званых комплексных заняткаў. Пры гэтым можна часта бачыць аб'яднанне ро-

зных відаў дзейнасці (маўленчай, выяўленчай, рухальнай) па тыпу простага арыфметычнага складання з агульным сюжэтам.

Варта адзначыць, што для заняткаў па фізкультуры такія падыходы неспрымальны, і вось чаму. Фізкультурныя заняткі спецыфічныя па свайму аздараўленчаму прызначэнню, для чаго прадугледжваецца пэўная фізічная нагрузка і маторная шчыльнасць. Маюць свае асаблівасці і метады навучання рухальным уменням. Магчыма, менавіта гэта і паслужыла прычынай вузкай спецыялізацыі гэтых заняткаў у практыцы дашкольных устаноў. У той жа час неабходна падкрэсліць вялікія нявыкарыстаныя магчымасці заняткаў па фізкультуры для фарміравання маральна-валявых і эстэтычных якасцей у дзяцей, актывізацыі іх мыслення.

Намі была распрацавана мадэль фізкультурных заняткаў комплекснага характару з уключэннем задач з раздзелу канструявання.

NN	Асноўныя кампаненты заняткаў	Задачы заняткаў		
		Уводна-падрыхтоўчая	Асноўная	Заклучная
1.	Задачы	Спецыфічныя задачы па навучанню навыкам канструявання нескладаных пабудов для рухаў, практыкаванняў	Задачы па навучанню простым пабудовам мэтанакіраванага прызначэння (агульнаразвіваючых практыкаванняў, рухомай гульні); навучанне асноўным рухам з улікам трох этапаў, рознабаковае развіццё дзяцей	Вывавальніцкія патрэбнасці — прыбіраць абсталяванне на месца
2.	Дзейнасць дзяцей	Пабудова простых канструкцый для размінкі: хадзьбы, бегу, скачкоў, практыкаванняў у арыенціроўцы ў прасторы Выкананне рухаў	1. Размяшчэнне фізкультурных прылад для індывідуальных і групавых агульнаразвіваючых практыкаванняў і іх выканання 2. Стварэнне пабудов (простых), палосаў пераход для асноўных рухаў і іх выканання 3. Пабудова розных домакаў, неабходных для рухомах гульняў і іх правядзення	Перастаноўка дапаможнікаў для заспакойваючай хадзьбы або маларухомах гульняў. Прыбіранне абсталявання на месца
3.	Фізічная нагрузка	15-20% павелічэнне пульсу на 15-20%	40-90% павелічэнне пульсу на 40-90% у залежнасці ад узросту, стану здароўя, фізічнага развіцця і падрыхтаванасці	аднаўленне пульсу
4.	Маторная шчыльнасць	да 100%	да 60-90%	да 90-100%

Увесь праграмы матэрыял па канструяванні папярэдне апрабіраваўся індывідуальна або з невялікімі групамі дзяцей у час самастойнай дзейнасці. Уносіліся асобныя дапаможнікі, і дзецям прапанавалася што-небудзь пабудаваць, а затым на гэтай пабудове выканаць рухі. Напрыклад, пабудоваць "дарожку", і на ёй прадэманстраваць розныя віды хадзьбы, а потым бегу, скачкоў і г.д. Прад'яўляліся патрабаванні: пабудова павінна быць устойлівай, зручнай для выканання рухаў.

На падставе папярэдняй работы і была вызначана прыкладная сістэма фізкультурных заняткаў у спалучэнні з канструяваннем.

Месяц Колькасць заняткаў	Віды пабудов, матэрыял	Праграмы змест	Рухі
верасень (4)	Дарожкі — вузкая, шырокая, з прамажамі, прама, зігзагападобная (цаглінка, кубы, цурбачкі, дошкі, вярочкі)	Вучыць будаваць розныя дарожкі, на аснове аналізу знаходзіць асобныя канструктыўныя рашэнні і планаваць працэс стварэння канструкцыі для наступных рухаў	Звычайная хадзьба, бакавым (направа-налева), шырокім, з закрытымі вачамі, спінай уперад, змейкай, прыстаўным крокам, парамі, тройкамі, шарэнгай, у розным тэмпе
кастрычнік (4)	1. Вароты — простыя, з дахам 2. Мост для пешаходаў: устойлівы, які хістаецца, вузкі, шырокі; для машын: вузкі, шырокі (паўбярэны, дошкі, цурбачкі, кубы, пласціны з канструктара)	Знаёміць з новымі дэталямі для пабудов на фізкультурных занятках Вучыць памячаць будучую пабудову для вызначаных рухаў, рабіць пабудову трывалай	Розныя віды хадзьбы, бегу. Прачаванне мяча, машын, падлажанне рознымі спосабамі
лістапад (2)	1. Пераправа — простая, якая хістаецца 2. Па задуме (цурбачкі, дошкі, паўбярэны, кубы)	Замацаваць у дзяцей умённі рабіць пабудовы пэўных відаў рухаў Развіваць творчасць	Розныя віды і спосабы хадзьбы, бегу, рухаў
снежань (2)	1. Забор. 2. Самалёт (цаглінка, кубы, цурбачкі, дошкі і інш.)	Вучыць планаваць пабудовы і вызглядаць залежнасць іх практычнага прызначэння для пэўных відаў рухаў	Саскокванне, практыкаванне ў раўнавазе, розныя віды хадзьбы, бегу, падлажвання
студзень (1)	Па задуме (дзедзі самі выбіраюць разнастайны матэрыял)	Вучыць рабіць калектыўныя пабудовы па задуме, працаваць разам, цікава абыгрываць іх у рухах	Розныя віды рухаў
люты (1)	Карабель (цурбачкі, дошкі, "Будаўнік" В. Палікарпава, кубы-ўкладшышы В. Шыпкінай)	Вучыць будаваць, гледзячы на малюнак, фота пабудовы і прыдуманне розных рухаў на іх	Розныя віды рухаў
сакавік (1)	Арэна цырка (разнастайны матэрыял)	Працягваць вучыць дзяцей будаваць мэтанакіраваныя пабудовы для пэўных відаў рухаў	Розныя віды рухаў
красавік, май (1+1)	Па задуме (разнастайны матэрыял па жаданню дзяцей)	Замацоўваць канструктыўныя ўменні дзяцей будаваць мэтанакіраваныя пабудовы для пэўных відаў рухаў	Розныя віды рухаў

Для правядзення комплексных фізкультурна-канструктыўных заняткаў могуць выкарыстоўвацца разнастайныя прылады, будаўнічы матэрыял. Мы, акрамя названага, апрабіравалі і некаторыя аўтарскія дапаможнікі, а таксама распрацавалі элементарныя сувязныя прыстасаванні.

NN	Найменне	Памеры (см) і тэхнічнае апісанне
1.	Будаўнічыя матэрыялы — N 1 ННІ — Будаўнічы набор А. Флёнай — Канструктар В. Палікарпава	Кн.: Цацкі і дапаможнікі для дзіцячага сада. М., "Просвещение", 1987 г. тамсама, стар. 165 тамсама, стар. 167
2.	Аўтарскія дапаможнікі — Прадметы, што ствараюць асяроддзе (А. Аўчыннікаў, С. Навасёлава) — Кубы — ўкладышы (В. Шышкіна)	Адвольныя памеры. Складаецца з мяккіх геаметрычных форм, вымераных прапарцыянальна Час. "Пралеска", N 4, 1991 г., стар.16
3.	Фізікультурныя дапаможнікі: абручы, гімнастычныя палкі, канатныя лесвічкі, гімнастычныя лаўкі, дугі і інш.	
4.	Спецыяльныя прыстасаванні для канстрування на фізікультурных занятках — паўбервяно — з дошкімі — лесвічка — стойкі з дошак — шасты — цурбачкі — бервяно з тоўстага кардону — цурбачкі — набор металічных вугалкоў — лаўкі-ўкладышы	даўжыня 30-40. На канцах робяцца выемкі па 15-20 100x15 (4 шт.), 200x15 (1 шт.), 200x20 (1 шт.) 100x30 з адлегласцю паміж рэйкамі 20; 10 па 2 шт. вышыня 60, шырыня 15. Дзве дошкі злучаны кубікамі, унізе — аснова 200x03 (4 шт.). На шастах скразныя адтуліны праз 50 дыяметр 8-12, вышыня 5-10, з запіламі 2,5 і скразныя адтуліны па цэнтру любога памеру. З адыходаў вытворчасці вышыня 8-12 без запілаў 10x10 для злучэння дэталей 20x30x17; 18x28x15; 16x26x13

Прапануем прыкладны канспект заняткаў

Заняткі 1

Праграмны змест: вучыць будаваць пераправы (устойлівыя, тэя, што хістаюцца). Удасканалваць розныя віды хадзьбы і бегу па пабудовах.

Абсталяванне: цурбачкі па колькасці дзяцей; па 4 вялікія і малыя паўбярэны, дошкі (10 шт.)

Часткі заняткаў	Змест	Дазіроўка	Арганізацыйна-метадычны ўказанні
I	Разглядзець цурбачкі. Прапанаваць пабудаваць на іх доўгую зігзагападобную дарожку, прайсці па ёй звычайным крокам, прыстаўным, бакавым, спінаю ўперад. Бег змейкай вакол цурбачкоў, звычайная хадзьба	2,5-3 мін.	Будуюць, не перашкаджаючы адно аднаму
II	Расставіць цурбачкі па зале (хто дзе захоча) Агульнаразвіваючыя практыкаванні	6-8 разоў	Трымаць паставу
	1. З.с. — стоячы на цурбачках. Падняць рукі ўверх, апусціць уніз	5-6 разоў	Трымаць раўнавагу
	2. "Ластаўка". З.с. — паставіць адну нагу на цурбачок, другую адвесці назад, рукі ў бакі	6-8 разоў	Нахіляючыся, не згінаць ногі ў каленях
	3. З.с. — ногі на шырыні плячэй. Нахіліцца, узяць цурбачок дзвюма рукамі і падняць яго над галавой, нахіліцца, паставіць цурбачок на падлогу	6-8 разоў	Спіна роўная, шырока разводзіць убакі калені
	4. З.с. — стоячы на цурбачку абедзвюма нагамі. Прысяданне, рукі ўперад	4-6 разоў у кожны бок	Захоўваць раўнавагу
	5. "Гадзіннік". З.с. — стоячы на цурбачку дзвюма нагамі. Нахілы тулава направа-налева са словамі "цік-так"	1-2 мін.	Скакаць лёгка, захоўваючы паставу
6. Скачкі вакол цурбачка любымі спосабамі (па жаданню дзяцей), чаргуючы з хадзьбай			
Асноўныя рухі	Разглядзець увесь набор будаўнічага матэрыялу, прапанаваць пабудаваць з яго розныя пераправы: якія хістаюцца, устойлівыя. Дзеці дзеляцца на тры падгрупы: адны будуць пераправы з цурбачкоў і дошак, другія — з малых паўбярэнаў і дошак, трэція — з вялікіх	2-3 мін.	Будуюць, не перашкаджаючы адно аднаму
Пасля заканчэння пабудовы дзеці разглядаюць іх, выказваюць меркаванні, як па іх зручна прайсці	15 мін.	Зладжаныя рухі ў парах	
Свабодная апрабаванне пабудовы. Выкананне рухаў паточна: хадзьба звычайная па пераправе, пабудаванай з цурбачкоў і дошак; хадзьба парамі тварам адно да аднаго, трымаючыся рукамі па пераправе, пабудаванай з вялікіх паўбярэнаў і дошак; бег па пераправе, якая хістаецца (адно дзіця бяжыць, другое трымае яго за руку)			Захоўваць раўнавагу ў час бегу
Гульні "Карасі і шчупак"	Дзеці прыбіраюць дошкі, ператварыўшы цурбачкі ў "домікі" для карасёў; пабудовы з вялікімі паўбярэнамі застаюцца для "шчупаковых" домікаў	3 разы	Дзейнічаць пасля сігналу
III	Дзеці прыбіраюць матэрыял на месца	1-2 мін.	

Заняткі 2

Мэта: вучыць дзяцей будаваць "карабель" з выкарыстаннем рознага канструктыўнага матэрыялу, даць узор сюжэтнай гульні "Маракі", у якой выкарыстоўваюцца самыя разнастайныя рухі ў залежнасці ад спартыўнага абсталявання; удасканалваць розныя віды хадзьбы, бегу, лажання.

Абсталяванне: кубы, дошкі, цурбачкі, паўбярэны, вяроўкі, пласціны з будаўнічых набораў.

Часткі заняткаў	Змест	Дзіроўка	Арганізацыйна-метадычныя ўказанні
I	Пабудова зігзагападобнай дарожкі з прамежкамі, выкарыстоўваючы цурбачкі, паўбярэны, дошкі Рухі: хадзьба, бег змейкай з пераскокваннем праз цурбачкі, хадзьба звычайная, на насках	3 мін.	
II	Ссунуць цурбачкі ў адзін бок, каб атрымалася доўгая, суцэльная дарожка. Узяць вярвачкі для агульнаразвіваючых практыкаванняў у парах 1. З.с. — к.с. Падняць рукі ўперад, угару, паглядзець на вярвачку, апусціць уніз 2. З.с. тое ж. Нахілы тулава направа, налева, рукі над галавой 3. З.с. — к.с. Прысяданне, рукі ўперад 4. "Лодачка". З.с. — лежачы на жываце. Падняць рукі ўверх, прагнуцца, з.с. 5. Скачкі вакол вярвачак, чаргуючы з хадзьбой Асноўныя рухі Дзеці будуць "карабел" з выкарыстаннем спартыўнага комплексу, размясцішы будаўнічыя дэталі вакол яго. З "карабля" на бераг робяць два трапы. Дзеці - "мараки" паднімаюцца па трапах на "карабел" і займаюцца фізічнай падрыхтоўкай: — лажанне па канатнай лесвіцы, канаце, шасце — вісы на кольцах — хадзьба і іншыя рухі па перыметру "карабля" Гульня "Плыўці" Дзеці бегаюць па ўсім пакоі — "плаваюць"; на сігнал вяртаюцца на "карабел" і хутка займаюць адзін з снарадаў	1-2 мін. 6-8 разоў 4-6 разоў 6-8 разоў 6-8 разоў 1-2 разы 3-4 мін. 15 мін. 3 разы	Выконваць зладжана Спіна прамая Ногі прамыя разам Выкласці вярвачкі па кругу Трымаць раўнавагу Бегаць, не натыкаючыся адно на аднаго
III	Прыбіранне матэрыялу на месца		

Заняткі 3

Мэта: даць узор фізкультурна-сюжэтнай гульні "Арэна цырка" з выкарыстаннем розных спартыўных снарадаў і дапаможнікаў. Удасканальванне разнастайных відаў хадзьбы, бегу, практыкаванні ў раўнавазе, навучанне элементам гульні ў бадмінгтон.

Абсталяванне: цурбачкі, паўбярэны, канаты, шасты, кубы-ўкладышы, ракеткі, валанчыкі.

Выхавацель або дзіця ў касцюме клоуна, магнітафонны запіс песні У. Шайнскага "Песня о цирке".

Часткі заняткаў	Змест	Дзіроўка	Арганізацыйна-метадычныя ўказанні
I.	"Пабудова арэны цырка" — вялікае кола з цурбачкаў. Прапанаваць выканаць розныя рухі на "арэне цырка" па жаданню дзяцей Гульня "Зрабі фігуру". Выхавацель прапановуе задумаць фігуру і на слова "але-гоп" выканаць яе.	3-5 мін. 4-6 разоў	
II	Асноўныя рухі: — "канатаходцы". Дзеці будуць з двух кубоў-ўкладышаў дарожку для хадзьбы, раскладваюць па падлозе канаты. Практыкуюцца ў раўнавазе па аднаму, папарна; — "жанглёры". Навучанне ўменню жангліраваць валанам на ракетцы, перакідаць яго адно аднаму; — "эквілібрысты" — выкананне розных рухаў на падлозе, бярэнах; — "клоуны" — паўтараць за "галоўным клоунам" рухі. Куляны на матах, кольцах і інш. Гульня "Не заставайся на падлозе" Дзеці выконваюць розныя рухі ўслед за "клоунамі", а на сігнал займаюць месцы на цурбачках. Пры паўторным правядзенні гульні прыбіраецца некалькі цурбачкаў	15 мін. 3-4 разы	Трымаць раўнавагу Трымаць адлегласць, паставу Дакладна выконваць правілы гульні
III	Прыбіранне матэрыялу на месца		

